

СУЧАСНА ТАРИФНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ США

Шевченко Володимир Юліанович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нестійкість, нестабільність, волатильність, кризи, конфлікти є загальними характеристиками процесу розвитку міжнародної та національних економік в умовах глобальних ризиків та шоків. Вони відображають результат взаємодії, непередбачуваності та ймовірності процесів під впливом значних змін зовнішнього середовища, шоків та дисбалансів. Наслідками є посилення невизначеності розвитку економічних процесів на макро- та мікрорівнях.

Нестабільність світової економіки посилюється внаслідок чинників світового середовища: глобальних ризиків, шоків, значних ринкових коливань, цифрової трансформації, інновацій, технологічної конкуренції, домінуванні американських технологічних монополій.

Нестабільність та нестійкість є відхиленнями від динамічної рівноваги та спричиняє невизначеність, зворотні зміни, економічні втрати, зменшення горизонту управління, погіршення інвестиційного та фінансового клімату, посилення конкуренції та протекціонізму.

Нестабільність та нестійкість є певними противагами упорядкованості та вимагають посилення стійкості, що відображає здатність економіки до протидії коливанням та дисбалансам методами ринкового саморегулювання, залученням додаткового фінансування та використання зовнішньоекономічних відносин.

Нестійкість, волатильність, ризики обумовлюють невизначеність в економіці, ймовірність різних варіантів розвитку та наслідків управлінських рішень, необхідність періодичного перегляду прогнозів та планів, що негативно впливає на інвестиційну активність та довгострокові проекти, потребу пріоритету короткострокових кон'юнктурних рішень, Це також посилює міжнародну конкуренцію особливо в сфері високих технологій, загострення боротьби за ринки, нестійкість ланцюгів постачання, стрибки цін на сировину.

Нестабільність та невизначеність світової економіки отримала додаткові поштовхи з початку 2025 року, коли президент США Трамп зробив підвищення тарифів на імпортовані товари одним з основних цілей своєї політики.[1] Мотивом запровадження високих тарифів на імпорт стала необхідність подолання значного торговельного дефіциту

США, заохочення американських компаній до перенесення власного виробництва з інших країн до Америки.

Тарифи на імпортовані товари активно застосовувалися в минулому столітті як засіб захисту національних виробників від зовнішньої конкуренції аналогічних товарів. Тарифи застосовувались як інструмент регулювання цінової конкуренції до стандартних промислових товарів та продуктів переробки сировини (наприклад, цемент, добрива, метал та інші). Сучасне виробництво характеризується швидким оновленням та диверсифікацією високотехнологічних виробів. Тому нині домінуючою є нецінова конкуренція, новизна, якість та функціональність, а тарифи втрачають роль.

Тенденції протекціонізму в світі посилюються внаслідок системних криз, таких як пандемія 2020-2021 років, російська агресія в Україні з 2022 року, енергетична криза 2022 року. В промисловому секторі захисні тарифи переважно використовують країни що розвиваються для захисту від закордонної конкуренції та підтримки становлення національного виробництва сучасних промислових товарів особливо для експорту.

Використання тарифів як інструменту протекціонізму має певну неоднозначність та різний вплив на поведінку економічних агентів. Тарифи мають асиметричний і нерідко неоднозначний вплив на виробників (експортерів) і споживачів (імпортерів). Для експортерів тарифи створюють виклик втрати конкурентних позицій на закордонному ринку. Це спонукає до використання превентивних (накопичення запасів, торгівельні переговори про зниження тарифів, зміна ланцюгів постачання) та адаптаційних заходів (оптимізація витрат і ланцюгів постачань, переключення на альтернативні ринки, регуляторна підтримка). Для імпортерів і споживачів підвищення імпортних тарифів несе ризик збільшення цін та спонукає до раціоналізації споживання, стимулювання національного імпортозаміщення, залучення альтернативних постачальників. Таким чином нові тарифи можуть впливати на зміни в економічних умовах та структурі експорту та імпорту.

Асиметричність і неоднозначність впливу на учасників зовнішньої торгівлі посилюється різними можливостями обходження тарифів та нетарифних обмежень (непрямий імпорт, переоформлення та перевантаження, транзит, зміна країни походження товарів та інші). Наприклад, в Україні не так давно це породило проблеми з квазі імпортом шляхом тимчасового ввезення автомобілів на «євро бляхах» яке змусило державу застосовувати окремі законодавчі та інші засоби регулювання.

Підвищення імпортних тарифів США має суттєві особливості що визначають їх значний негативний вплив не тільки на окремих торгівельних партнерів, а й породжують нестабільність всієї системи міжнародної торгівлі.

По-перше, тарифи мають глобальний характер і запроваджуються для всіх країн і територій, навіть окремо до невеликих незаселених островів.

По-друге, тарифи є диференційовані по кожній країні – торговельному партнері в залежності від обсягу торговельного дефіциту США з конкретною країною.

По-третє, високі тарифи та додаткові умови покладаються на найбільших торговельних партнерів США – Китай, ЄС, Японія та інших.

По-четверте – додаткові тарифи застосовано до партнерів США по регіональній зоні вільної торгівлі + Канади та Мексики.

По – п'яте, одночасно до країн застосовуються загатні та підвищені секторальні тарифи на певні товари - автомобілі, сталь, алюміній, мідь та низку інших товарів.

По-шосте, найвищі тарифи застосовуються до країн що розвиваються, що є постачальниками сировини, дешевих споживчих товарів, продукції для ТНК.

Використання тарифів для захисту національних виробників має обмежений вплив, зокрема на стимулювання інновацій та сучасних технологій, експорт та конкурентоспроможності.

Одночасно нові тарифи стали основним інструментом перегляду торговельних угод з основними партнерами для просування американського експорту та отримання преференцій для компаній США на закордонних ринках. Фактично високі тарифи використовувались для примусу до поступок у торговельних переговорах, як засіб тиску.

Запровадження американських тарифів відбувається нестабільно та часто непослідовно: для тиску в переговорах, ризику запровадженні, зміни для окремих країн, переглядів рівнів, відстрочки вступу в дію, додаткових умов.

Аналітиками Bloomberg Economics було виявлено нестійкість тарифів та встановлено що протягом 2025 року з 49 тарифних оголошень лише 45% були запроваджені (повністю чи частково), 27 % очікують запровадження та 22 % в стані оцінювання. Загалом з врахуванням скасування частини тарифів після запровадження, 43% тарифних оголошень було скасовано [2].

В результаті агресивної торговельної політики США посилілись ризики для всієї світової торгівлі. В кінці 2025 року за даними МВФ середній рівень тарифів США склав 18,5%, що значно перевищило середньо світовий рівень тарифів 3,5% [3, с. 3]. Швидке створення такої значної різниці стало шоком та системним ризиком світової торговельної системи.

Американські тарифи впливають на глобальний та національний бізнес. Змінюються торговельні потоки та ланцюги постачання у напрямку більш передбачуваних торговельних партнерів. Посилюється світова конкурентна боротьба та одночасно зацікавленість у стабільній

співпраці. Невизначеність впливає на послаблення курсу американського долару та фінансових активів.

Де-глобалізація підриває модель діяльності американських технологічних компаній, що мають виробничі філії в країнах що розвиваються, умови імпорту з цих країн стають більш дискримінаційними.

Високий рівень тарифів, їх нестабільність і нестійкість має системні наслідки для світової торгівлі та економіки:

- тарифна політика США стала фактором глобальних шоків та нестабільності, посилення ризиків і невизначеності у світовій торгівлі;

- відбувається розмивання системи світової торгівлі заснованої на міжнародному праві та визнаних правилах;

- існуючий світовий порядок замінюється правом сили (домінуванням великих країн) та транзакційним підходом замість загальних правил;

- тарифи США та торгівельні переговори використовуються як засоби отримання переваг великими країнами.

В умовах світової нестабільності та ризиків посилюється необхідність відновлення та модернізації системи світової торгівлі заснованої на правилах, забезпечення рівноправності країн та збалансованого регулювання суперечок.

Список використаних джерел:

1. The White House. (2025) Regulating Imports with a Reciprocal Tariff to Rectify Trade Practices that Contribute to Large and Persistent Annual United States Goods Trade Deficits. The White House. Washington, URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/04/regulating-imports-with-a-reciprocal-tariff-to-rectify-trade-practices-that-contribute-to-large-and-persistent-annual-united-states-goods-trade-deficits/>

2. Bloomberg (2026). TACO Tracking Trump Carries Out One in Four Tariff Threats. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-01-27/bluffing-or-not-counting-trump-s-tariff-threats-versus-actions?srnd=homepage-europe>

3. International Monetary Fund (2026). World Economic Outlook Update. Global Economy: Steady amid Divergent Forces. January 2026. Washington. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/weo/2026/january/english/text.pdf>